

Národní konkurenční výhoda

autor: Jan Zubíček

předmět: 3PE525

semestr: zimní, 2006/2007

Obsah

Úvod.....	3
Taiwan – produkce IT.....	4
Všeobecné informace.....	4
Historie.....	4
Politická situace.....	4
Ekonomika.....	5
Analýza národní konkurenční výhody.....	5
Faktory vstupních podmínek.....	6
Konkurenční prostředí.....	7
Faktory trhu.....	7
Indie – služby v oblasti IT a outsourcingu.....	8
Všeobecné informace.....	8
Analýza národní konkurenční výhody.....	9
Faktory vstupních podmínek.....	9
Faktory trhu.....	10
Navazující odvětví.....	10
Srovnání.....	11
Závěr.....	12
Použitá literatura.....	13

Úvod

V dnešní době, kdy zanikají nebo již zanikly mnohé tradiční obory ekonomické činnosti a jiné se pro změnu stěhují z míst, kde bylo jejich tradiční místo, je nesmírně důležité nacházet nové příležitosti pro růst ekonomiky.

Při snahách o zvyšování ekonomického výstupu země je logická snaha o získání národní konkurenční výhody, tedy stavu, kdy je daná ekonomika schopná produkovat určitou oblast statků lépe, levněji, s nižšími náklady a kvalitněji.

Ve své práci bych rád objevil některé zákonitosti, které vedou k zisku národní konkurenční výhody. Vzhledem k tomu, že se chci zaměřit především na nové výhody, podrobím zkoumání země, které své národní konkurenční výhody dosáhly až v posledních letech zaměřením na moderní obory.

První zkoumanou zemí bude Taiwan, který je v dnešní době vedoucím producentem počítačového vybavení.

Druhou zkoumanou zemí bude Indie, která ač podle mnoha měřítek spadá mezi rozvojové země, získává v poslední době konkurenční výhodu ve vysoce náročném oboru služeb v informačních technologiích.

U obou zemí se pokusím uvést relevantní informace, které mohou determinovat jejich úspěch, a také rozeberu jejich národní konkurenční výhodu za pomoci techniky Porterova diamantu.

Na základě srovnání zjištěných skutečností bych se rád pokusil o vyzdvižení těch faktorů, které jsou dle mého názoru nejdůležitější pro zisk národní konkurenční výhody a také o tvorbu základních doporučení, které by platily například i pro naši zemi.

Taiwan – produkce IT

Jako první jsem si pro své zkoumání národní konkurenční výhody vybral Čínskou republiku – běžně známější pod názvem Taiwan. Tato země je pravděpodobně nejznámější produkcí informačních technologií a proto své zkoumání zaměřím právě na tento sektor.

Všeobecné informace

Historie

Počátky dnešního státního zřízení na Taiwanu se datují do konce 40. let 20. století, kdy po čínské občanské válce byla strana Kuomintang generála Čankajška poražena komunisty. Čankajšek následně evakuoval vládu Čínské republiky na Taiwan. Následovalo jej kolem 2 milionů uprchlíků (Taiwan do té doby obývalo asi 6 milionů obyvatel).

Kromě toho, že mezi uprchlíky byla značná část ekonomických a intelektuálních elit tehdejší Číny, přinesla vláda Kuomintangu během svého útěku na Taiwan také celé rezervy zlata a cizích měn. tato fakta pomohla nastartovat pozdější ekonomický růst ostrovní republiky.

Zatímco až do 70. let byla Čínská republika považována za oficiálního zástupce celé Číny, zastupovala Čínu v OSN a také udržovala obchodní a diplomatické vztahy s většinou světových zemí, jak bylo postupem času jasné, že Čínská lidově demokratická republika představuje stabilní státní útvar a není možné očekávat, že by Čínská republika znovu získala kontrolu nad pevninskou Čínou, přestávaly ji postupně ostatní země za oficiálního představitele považovat, což nakonec vyústilo až v ztrátu křesla v radě OSN. V dnešní době Čínskou republiku uznává a oficiální diplomatické styky s ní udržuje pouze 24 méně významných zemí světa (kromě Vatikánu především jihoamerické a africké země).

Politická situace

Od roku 1949, kdy Kumintang utekl na Taiwan a učinil z Taipei své hlavní město, až do roku 1987 platilo na Taiwanu stanné právo. Původně autoritářské zřízení pod vládou jedné strany (Kuomintangu) procházelo od 70. let demokratickými reformami, které postupně odstraňovaly vedoucí vliv jedné strany. Hlavní část reforem proběhla po zrušení stanného práva, Čínská republika pak byla postupně transformována na pluralitní demokracii, z právního systému byly odstraňovány části, které se týkaly vlády nad kontinentální částí Číny.

Jako vyvrcholení těchto změn lze chápat rok 2000, kdy poprvé nebyl zvolen prezidentem

zástupce Kuomintangu.

Ekonomika

Až do počátku 60. let byl Taiwan zaostalou zemědělskou zemí. Její hrubý národní produkt ji s hodnotou \$170 na hlavu v celkových žebříčcích umisťoval mezi Zaire a Kongo.

Hlavními startéry růstu se stalo všeobecné povinné vzdělání, zavedené ještě za druhé světové války Japonci, ale hlavně již zmiňovaný příchod čínských elit, růstu také napomohly Kumintangem přinesené zlaté a finanční rezervy.

I díky zahraniční ekonomické pomoci se Taiwan zaměřil na produkci výrobků náročných na lidskou práci. Během celé doby dosahoval meziročního růstu HDP kolem 8%. Během 80. let se pak postupně přeorientoval na technologicky náročné produkty a služby.

Z rozvojové země, příjemce zahraniční pomoci a investic se tak postupně stala země, která sama významně poskytuje rozvojovou pomoc a tvoří významného investora především na asijských trzích, z nich nejvýznamnější investice směřují do Čínské lidové demokratické republiky a jižní Asie.

Dnešní Čínská republika dosahuje všeobecně velmi dobrých ukazatelů: hodnota HDP je na úrovni zemí EU, nezaměstnanost a inflace je velmi nízká, hodnota negramotnosti zanedbatelná. HDP je tvořen především službami (69%), následovanými průmyslem (29,3%) a zemědělstvím (1,6%)¹.

Analýza národní konkurenční výhody

Produkce informačních technologií, kterou se budu dále zabývat, je jednoznačně nejvýznamnějším průmyslovým odvětvím na Taiwanu. Taiwan je v dnešní době vedoucím producentem počítačových komponent, monitorů i počítačových sestav.

Vzhledem k tomu, že Taiwanští výrobci se zaměřují především na tzv. OEM (Original Equipment Manufacturer) výrobu, tedy na produkci výrobků, přeprodávaných pod svým jménem jinými firmami, nejsou mezi laickou veřejností Taiwanské firmy příliš známé. Tato situace se však v poslední době začíná měnit, některé větší OEM firmy (ASUSTek, ACER) pronikají na cizí trhy pod svým vlastním jménem.

Jaké jsou podmínky, které umožnily Taiwanu dostat se na svou nynější pozici?

¹ údaje pro rok 2005

Faktory vstupních podmínek

Produkce informačních technologií je obor, který je vysoce náročný jak kapitálově, tak na kvalitu lidských sil. Vývoj v tomto oboru probíhá velkou rychlostí², stejně tak výrobní technologie zastarávají vysokým tempem, proto je nutné zajistit neustálý proud investic do výzkumu, vývoje i nových výrobních kapacit. Stejně tak toto vysoké tempo inovací klade velké požadavky na přizpůsobivost pracovních sil.

Jak už jsem zmínil, byl počáteční přísun kapitálu zajištěn především zahraniční pomocí a investicemi ze strany Spojených států. V současné době je už Taiwan na zahraničních investicích nezávislý, sám se stal jedním z největších investorů v regionu.

Na kvalitě lidských sil se podepisuje efektivní školský systém, kromě toho je vzdělání považováno za důležitý předpoklad budoucího uplatnění a proto je i ze strany rodin kladen vzdělání dětí silně podporováno. Cílem vzdělání je, aby absolventi škol ovládali tři jazyky: taiwanštinu, mandarínskou čínštinu (oficiální jazyk Čínské republiky i Čínské lidově demokratické republiky) a angličtinu (pro komunikaci se Západem).

Zpočátku byl Taiwan místem, kde se s nízkými náklady vyrábělo podle cizích návrhů. V dnešní době už převažuje vlastní výzkum. V tomto ohledu přispívá i stát, který kromě univerzit spravuje ve spolupráci se soukromými firmami i zahraničními univerzitami vlastní výzkumné středisko ITRI (Industrial Technology Research Institute). I přes tento pohyb směrem k vlastnímu vývoji si však Taiwan zachovává výhodu nižších nákladů.

Na úspěchu Taiwanu se také pravděpodobně podepisuje jeho poloha. Vzhledem k tomu, že jde o ostrovní stát, je k dispozici levná lodní doprava jak konečných výrobků, tak nerostných surovin nutných k výrobě a energetických surovin. To umožňuje také vyrovnat se s nedostupností vzácných surovin potřebných k výrobě počítačových komponent.

Blížkost Čínské lidově demokratické republiky představuje pro Taiwan jak příležitosti, tak hrozby. Pevninská Čína si Taiwan nárokuje a hrozby vojenským zásahem jsou vcelku běžné. Na druhou stranu je Taiwan velmi významným investorem v ČLR, hovoří se o tom, že 40-80% produkce počítačového zboží v ČLR pochází z Taiwanem vlastněných továren. Navíc velká část nových technologií používaných v ČLR je produktem Taiwanského výzkumu.

Případný vojenský zásah proti Taiwanu by znamenal velký šok pro celosvětový trh s IT, a je proto asi štěstím, že se obě strany chovají vcelku pragmaticky a kromě občasných silnějších slov dochází spíše k oteplování vzájemných vztahů.

² např. dle tzv. Moorova zákona se každých 18 měsíců zdvojnásobí rychlost počítačových procesorů

Konkurenční prostředí

Důležitým impulzem pro rozvoj konkurenčního prostředí byly demokratické reformy z konce 80. let. Kromě demokratizace politického systému došlo také k liberalizaci trhu a tedy k omezení státních zásahů do ekonomiky a postupně dochází k privatizaci klíčových odvětví průmyslu a bankovníctví.

Ke kvalitě produkce Taiwanu a jejího postavení na světových trzích jistě přispívá také to, že produkce není zajišťována pouze několika velkými firmami, ale naopak velké množství menších firem. Navíc firmy, které se stanou příliš velkými, mají tendenci k rozdělování a specializaci zaměření. To, společně s faktem, že převládá produkce OEM výrobků, které jsou často vzájemně zaměnitelné, vede k vysoké kvalitativní a cenové konkurenci.

Kořeny této praxe vychází pravděpodobně z doby, kdy Taiwan sloužil především pro samotnou výrobu velkých zahraničních firem (Dell, HP...), zatímco vývoj probíhal v jiných zemích. Tato strategie se pravděpodobně natolik osvědčila, že zatímco dříve západní firmy outsourcovali výrobu na Taiwanu, outsourcují dnes prakticky Taiwanské firmy marketing a distribuci svých výrobků u západních firem.

Faktory trhu

S v dnešní době obrovským významem IT pro chod takřka jakékoliv firmy jsou požadavky na kvalitu velmi vysoké. Protože přímými zákazníky Taiwanských firem jsou buď reselleři, nebo velké korporace, tedy subjekty s velkou tržní silou, je nutné v zájmu udržení se na trhu udržovat jak vysokou kvalitu výrobků, tak také vycházet všemožně vstříc svým zákazníkům.

Snaha oslovit zákazníka proto kromě maximalizace výroby a minimalizace nákladů vede na jednu stranu k snaze o předcházení jejich požadavku a tedy neustálému inovačnímu procesu, na druhou zase o až extrémní přizpůsobování, například ve formě výroby velmi malých sérií.

Indie – služby v oblasti IT a outsourcingu

Druhou zkoumanou zemí je Indie. Tato druhá nejlidnatější (a nejlidnatější demokratická vůbec) země na světě je zemí rozporů. Na jednu stranu zde pod hranicí chudoby stále žije čtvrtina obyvatelstva a gramotnost podle organizace UNESCO dosahuje přibližně 60%, na druhou stranu má tato země vlastní kosmický výzkum, již od 70. let 20. století patří mezi země disponující jadernou zbraní a její HDP po přepočtu dle parity kupních sil je čtvrtý největší na světě³.

Jedním z nejrychleji se rozvíjejících oborů jsou služby. Celkový podíl HDP tvořený odvětvím služeb dosahuje již přes 50%. Nejrychleji rozvíjející jsou pak služby v oblasti IT. Mezi tyto služby patří programování, systémový inženýring, ale také podpora. IT služby se sice na celkovém HDP podílejí přibližně jedním procentem, tvoří podstatnou část běžného účtu platební bilance.

Jaké jsou tedy faktory vedoucí k současnému růstu tohoto sektoru indického hospodářství?

Všeobecné informace

Až do kolonizace Spojeným královstvím byla Indie tradiční zemědělskou společností.

Kolonizace na jednu stranu přinesla Indii výstavbu sítě železnic, telegrafů, právní systém zaručující vlastnická práva a podporující volný obchod, navíc také jednotnou měnu a jednotné měrné jednotky. Na druhou stranu i přes to, že se její začátek kryl s průběhem průmyslové revoluce, byla po skončení koloniální nadvlády Indie jednou z nejchudších rozvojových zemí, převládalo zemědělství, které ale nebylo schopné poskytnout dostatek potravin pro obyvatelstvo, obyvatelstvo nedosahovalo vysokého věku a míra gramotnosti byla velmi nízká

Výsledkem bylo, že po získání nezávislosti se vůdci Indie přiklonili k formě socialismu. Vládní politika směřovala k protekcionismu, centrálnímu plánování, státním intervencím do průmyslu a k rozvinutému veřejnému sektoru.

Ve srovnání například s asijskými tygry, mezi které patří i dříve popisovaný Taiwan, však Indie nedosahovala příliš velkého růstu. Mezi důvody patřily především deficity státního rozpočtu a obchodní bilance, způsobené vládní politikou proti chudobě, které znemožnily indické vládě půjčky ze zahraničí i od soukromého sektoru, dále vysoká inflace, neefektivní těžký průmysl, války s Čínou, Pakistánem a také přírodní katastrofy

Během 90. let byla Indie vzhledem k hluboké ekonomické krizi nucena přistoupit k procesům liberalizace, privatizace a globalizace. Proces liberalizace měl za úkol odstranit byrokratické

3 <https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/in.html>

překážky podnikání, privatizace postupně omezovala vliv státu a veřejného sektoru, zatímco globalizace měla usnadnit vstup cizích subjektů na indický trh. Kromě toho došlo k uvolnění fixního kurzu indické měny – Rupie.

Součástí prorůstové politiky se také stala podpora výstavby infrastruktury, především stavba silničního propojení hlavních indických center a dále také podpora telekomunikací.

Analýza národní konkurenční výhody

Především zavedení liberálních reforem vedlo k zvyšování podílů odvětví služeb na indickém HDP. Nejdynamičtějším oborem odvětví služeb se staly služby podnikání, mezi které patří i infromatické služby. I v případě Indie se budu zabývat faktory, determinujícími úspěch tohoto odvětví.

Faktory vstupních podmínek

Služby v IT jsou náročné především na pracovní síly. Předpokladem pro jejich poskytování je vysoké vzdělání pracovních sil, jejich jazyková vybavenost a také jejich flexibilita vynucená rychlými změnami odvětví.

Přestože tradice vzdělávání v Indii patří mezi nejstarší na zemi, je i v tomto aspektu (jako ostatně i v jiných ohledech) velmi rozpolcenou zemí. Zatímco má země stále ještě problémy zajistit základní úroveň vzdělání, zatím není schopná zajistit ani vysokého stupně gramotnosti, sídlí na jejím území některé vysoce kvalitní univerzity.

Mezi nejznámější indické univerzity patří „Indian Institutes of Technology“, zabývající se technickým vzděláním, právní škola „National Law School, Bangalore“, lékařská „All India Institute of Medical Sciences“ a nebo obchodní školy „Indian School of Business, Hyderabad“ a „Indian Institutes of Management“. Tyto školy se velmi dobře umísťují v mezinárodních žebříčcích, navíc jejich studenti mají šanci na získání stipendií na prestižních školách po celém světě, což dále zvyšuje kvalifikaci špičkových pracovních sil.

V případě jazykové vybavenosti hraje svou roli především koloniální éra, která přinesla do Indie jako oficiální jazyk angličtinu. V oblasti služeb poskytovaných do zahraničí je dokonalá znalost anglického jazyka naprosto nezbytná, jazyk zde hraje svou roli jak při zadávání, tak při následné podpoře.

Zajímavostí je, že navzdory tomu, že význam služeb v Indii stoupá, nedochází zde k běžnému trendu, že by podíl zaměstnanců v tomto odvětví stoupal na úkor zemědělství. Zdá se, že Indie

dosahuje růstu v tomto oboru především díky relativně malému množství elit. Vzhledem k lidnatosti této země však i malý poměr obyvatelstva tvoří v absolutních hodnotách velké množství pracovních sil.

Lokalita nehraje u poskytování IT služeb velkou roli, při dnešních možnostech komunikace je mnohem důležitější úroveň telekomunikací. Přesto se však služby IT přirozeně koncentrují do několika málo oblastí, které jsou ekonomickými centry Indie a navíc zde sídlí významné univerzity. Nejvýznamnějšími indickými technologickými centry jsou Bangalore a Hydarabad.

Faktory trhu

Přestože jsou služby IT nezbytné v každé ekonomice a proto je poptávají i Indické firmy, je hlavním tahounem tohoto oboru export. Zahraniční firmy objevily v Indie zdroj kvalitních pracovních sil, které plynně mluví anglicky a hlavně dokáží poskytovat své služby za zlomek hodnoty, než by tomu bylo například v USA.

Služby IT jsou extrémně globalizovaným odvětvím, díky moderním telekomunikacím je zákazníkovi v podstatě jedno, ze kterého místa jsou mu poskytovány. Jediným faktorem, omezujícím poskytování těchto služeb, může být bezpečnostní politika státu, ze kterého pochází zákazník. Pokud například firma obchoduje s vládou USA, nemá úplnou volnost v tom, kam outsourcuje svůj vývoj (to se dotklo třeba Microsoftu).

Mimo to však Indické firmy vstupují do konkurence celého zbytku světa. Kromě Asie pocházejí hlavní konkurenti také z bývalého sovětského bloku (Rusko, ČR, Maďarsko). To nutí Indii udržovat vysokou kvalitu svých služeb, především tedy vysokou kvalifikovanost pracovních sil v oboru.

Navazující odvětví

Z charakteru IT služeb vyplývá jejich vysoká závislost na telekomunikačním trhu. V případě offshore outsourcingu je tato závislost ještě vyšší.

V tomto ohledu má Indie ještě značné rezervy. Dlouhou dobu státní sektor trpěl podfinancováním a tak například v rozšíření připojení k internetu Indie zaostává. V tuto chvíli jsou komunikace na dobré úrovni především v ekonomických centrech, v jejich dalším rozšíření je možné hledat nutnou podmínku dalšího růstu.

Srovnání

I přesto, že obě zkoumané země mají podobnou lokalitu a jejich současný růst závisí na velmi podobných oborech, je ve většině hlavních ohledů možné zaznamenat velké rozdíly.

Zatímco Taiwan je moderní liberální ekonomikou s nízkým podílem zemědělství na HDP i zaměstnanosti, Indie jen postupně opouští centrální plánování a má problémy s chudobou a negramotností.

Na druhou stranu je možné vysledovat některé trendy, které stojí za dnešním úspěchem Taiwanu jako velmoci v produkci IT a které v případě Indie začínají působit na rozvoj v IT.

Závislost moderních technologií na kvalitním vzdělávacím systému napadne asi každého, dokazuje ji i fakt, že k největší koncentraci moderních služeb dochází právě v blízkosti univerzitních center. Tento vztah je pravděpodobně oboustranný, blízkost univerzit ekonomickým centřům napomáhá také jejich propojení s praxí, která v konečném důsledku vede nejen k vyšší úrovni absolventů, ale také k rozvoji výzkumu a vývoje.

Dalším významným faktorem spojujícím úspěch těchto zemí je důraz na jazyky. V době globalizace je nutné domluvit se se svým obchodním partnerem. Prim v tomto ohledu hraje angličtina, která se stala de facto standardem pro obchodní komunikaci.

U obou zemí je také možné sledovat, že doba největšího rozvoje se kryje s prováděním liberalizace trhu. Při objevování národní konkurenční výhody je důležité reagovat na teprve vznikající trendy v poptávce, což při centrálním plánování není možné. Velké množství soukromých subjektů dokáže přirozeně nejlépe reagovat na aktuální poptávku a flexibilně se jí přizpůsobovat. Nutným minimem je tedy omezení zásahů státu do ekonomiky státu a snížení bariér pro vstup na trh a také přísun zahraničního kapitálu.

Závěr

Pokud bych měl na základě těchto spojujících prvků vytvořit sérii doporučení pro stát, který by rád vybudoval národní konkurenční výhodu v některém oboru, směřovaly by mé rady především:

- k omezování přímé pomoci státu
- snižování administrativních bariér pro vstup na trh
- investicím do vzdělání a vytváření podmínek pro výzkum ve spolupráci se soukromým sektorem (například budováním univerzitních kampusů a výzkumných center),
- intenzivní výuce jazyků již od útlého věku

Ekonomika, která dokáže vytvořit především podmínky pro podnikání, pravděpodobně dosáhne samotného úspěchu.

Použitá literatura

1. *Wikipedia, The free encyclopedia*; hesla „Republic of China“, „Politics of the Republic of China“, „Economy of Taiwan“, Taiwan Miracle“, „India“, „Economy of India“; dostupné online na <http://en.wikipedia.org/>
2. *EINHORN* Bruce; Why Taiwan Matters; Businessweek online, 16.5.2005; dostupné online na http://www.businessweek.com/magazine/content/05_20/b3933011.htm?chan=gb
3. *GORDON Jim, GUPTA Poonam*, Understanding India's Services Revolution; International Monetary Fund, 12.11.2003